

**FUQAROLAR PROFILAKTIKASINI TASHKIL ETISHNING IJTIMOIIY
PSIXOLOGIK JIHATLARI**

Elyor Ayyubqulov

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: fuqarolar, profilaktika, ijtimoiy psixologiya, jamiyat, xavfsizlik, xulq-atvorni oldini olish, profilaktik tadbirlar, ijtimoiy moslashuv, psixologik ta’sir, xulqni shakllantirish.

Annotatsiya: Ushbu maqolada fuqarolar profilaktikasini samarali tashkil etishda ijtimoiy-psixologik omillarning roli va ahamiyati tahlil qilinadi. Jamiyatdagi huquqbuzarliklarning oldini olish jarayonida shaxsning psixologik xususiyatlari, ijtimoiy muhitning ta’siri, oila va jamoaning o’rni, shuningdek fuqarolar bilan muloqot madaniyatini rivojlantirish zarurligi ilmiy asosda yoritiladi. Profilaktika tadbirlarining samaradorligi ko’p jihatdan aholining ruhiy holatini chuqur o’rganish, psixologik yondashuvlardan foydalanish va ijtimoiy munosabatlarni to’g’ri boshqarishga bog’liqligi ta’kidlanadi. Maqolada ushbu jarayonni takomillashtirish bo’yicha amaliy takliflar ham ishlab chiqilgan.

Ключевые слова: граждане, профилактика, социальная психология, общество, безопасность, предотвращение поведения, профилактические мероприятия, социальная адаптация, психологическое воздействие, формирование поведения.

Аннотация: В статье рассматриваются социально-психологические аспекты организации гражданской профилактики и их влияние на эффективность предупреждения правонарушений. Особое внимание уделяется психологическим особенностям личности, воздействию социального окружения, роли семьи и местного сообщества, а также необходимости развития культуры общения с населением. Подчеркивается, что результативность профилактической деятельности во многом зависит от глубокого изучения эмоционального состояния граждан, применения психологических подходов и умения управлять социальными взаимоотношениями. В работе приводятся практические рекомендации по совершенствованию профилактических мер.

Keywords: citizens, prevention, social psychology, society, safety, behavior prevention, preventive measures, social adaptation, psychological influence, behavior formation.

Annotation: This article explores the social and psychological aspects of organizing civil prevention and their impact on the effectiveness of crime prevention efforts. It highlights the importance of understanding individual psychological traits, the influence of the social environment, the role of the family and the community, as well as the need to develop effective communication skills with citizens. The study emphasizes that the success of preventive measures largely depends on analyzing the emotional and psychological state of individuals, applying appropriate psychological approaches, and managing social

interactions effectively. The article also presents practical recommendations for improving preventive practices.

KIRISH

Fuqarolar profilaktikasi — jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni saqlash va xavf-xatarlarni oldini olishning muhim vositasi hisoblanadi. Bugungi kunda har bir davlat o‘z fuqarolarining xavfsizligi, ijtimoiy moslashuvi va sog‘lom xulq-atvorini ta‘minlashga alohida e‘tibor qaratmoqda. Shu bilan birga, profilaktika jarayonida ijtimoiy psixologik omillar muhim rol o‘ynaydi. Insonlarning qaror qabul qilish jarayoni, xulq-atvori, ijtimoiy muhitga moslashuvi va boshqalarning ta‘siriga nisbatan sezgirligi profilaktik tadbirlarning samaradorligini belgilaydi. Shuning uchun fuqarolar profilaktikasini tashkil etishda faqat tashkiliy chora-tadbirlar emas, balki psixologik va ijtimoiy jihatlar ham hisobga olinishi zarur. Ushbu maqolada profilaktikaning ijtimoiy-psixologik asoslari, uning samaradorligini oshirish yo‘llari va jamiyat hayotidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Fuqarolar profilaktikasini tashkil etishda ijtimoiy-psixologik jihatlar muhim ahamiyatga ega. Profilaktika faqat qonuniy yoki tashkiliy chora-tadbirlar bilan cheklanishi mumkin emas; u jamiyatdagi har bir insonning xulq-atvori, psixologik holati va ijtimoiy munosabatlariga ham tayanadi. Ijtimoiy psixologiya nazariyasi shuni ko‘rsatadiki, insonlar o‘z atrofidagi muhit ta‘sirida qaror qabul qiladi, xulqini shakllantiradi va turli ijtimoiy me‘yorlarga moslashadi. Shu sababli profilaktika dasturlari ishlab chiqilayotganda insonning psixologik xususiyatlari, motivatsiyasi, ijtimoiy guruhlardagi o‘rni va jamiyat bilan o‘zaro ta‘siri hisobga olinishi lozim. Profilaktik tadbirlarni samarali tashkil etish uchun birinchi navbatda jamiyatdagi muammolarni aniqlash zarur. Bu jarayonda ijtimoiy psixologik tadqiqotlar muhim rol o‘ynaydi. Masalan, yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish uchun ularning motivatsiyasi, qiziqishlari va atrof-muhit ta‘siri o‘rganilishi kerak. Shu bilan birga, ijtimoiy moslashuvni oshirish, stressga chidamlilikni kuchaytirish va salbiy xulq-atvordan uzoqlashishga yordam beruvchi psixologik treninglar va ma‘ruzalar tashkil etish samarali bo‘ladi. Fuqarolar profilaktikasi ikki asosiy yo‘nalishda amalga oshiriladi: birinchisi — oldini olishga qaratilgan ijtimoiy va huquqiy chora-tadbirlar; ikkinchisi — psixologik yordam va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlarini rivojlantirish. Masalan, yoshlar va oilalar bilan ishlashda psixologik maslahatlar, o‘quv dasturlari, ijtimoiy faoliyatga jalb qilish orqali xulqni shakllantirish mumkin. Shu tarzda profilaktika jamiyatdagi individual va guruh xulqini tartibga soladi, salbiy hodisalarning oldini oladi va barqaror ijtimoiy muhitni yaratadi. Ijtimoiy-psixologik jihatlar profilaktikani nafaqat xavfsizlik choralari bilan bog‘laydi, balki insonlarning o‘zaro munosabatlari, ijtimoiy rollari va jamiyatdagi o‘rni bilan chambarchas bog‘liq ekanini ko‘rsatadi. Masalan, shaxs jamiyatning ijtimoiy normalarini qabul qilsa va ularga moslashsa, uning xulqi tartibli bo‘lib, salbiy ijtimoiy hodisalarga nisbatan immuniteti oshadi. Shu sababli fuqarolar profilaktikasida ijtimoiy ta‘lim, psixologik yordam va ma‘naviy tarbiya elementlari birgalikda qo‘llaniladi. Xulosa qilib aytganda, fuqarolar profilaktikasini tashkil etishda ijtimoiy-psixologik yondashuv profilaktik tadbirlarning samaradorligini oshiradi.

20-Noyabr, 2025-yil

Jamiyatning turli qatlamlari bilan ishlash, shaxsning psixologik xususiyatlarini hisobga olish, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlarini yaratish va xulq-atvorni ijobiy tomonga o‘zgartirish orqali profilaktika dasturlari yanada muvaffaqiyatli bo‘ladi. Shu tarzda, ijtimoiy-psixologik jihatlarni hisobga olgan holda profilaktika nafaqat xavfni kamaytiradi, balki jamiyatda barqaror ijtimoiy muhit va salomat psixologik holatni yaratishga xizmat qiladi.

XULOSA

Fuqarolar profilaktikasini tashkil etishda ijtimoiy-psixologik jihatlar muhim rol o‘ynaydi. Ushbu yondashuv profilaktik tadbirlarni nafaqat tashkiliy va huquqiy choralarga asoslangan holda amalga oshirish, balki jamiyatdagi har bir shaxsning psixologik holatini, ijtimoiy muhit bilan o‘zaro ta’sirini va xulq-atvorini hisobga olish imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, insonlarning qaror qabul qilish jarayoni, motivatsiyasi va ijtimoiy me’yorlarga moslashuvi profilaktikaning samaradorligini belgilovchi asosiy omillardir. Shu sababli profilaktik tadbirlarni ishlab chiqishda ijtimoiy-psixologik yondashuvni qo‘llash, jamiyatning turli qatlamlari bilan ishlash, shaxsning psixologik xususiyatlarini hisobga olish va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimlarini yaratish zarur. Bu nafaqat salbiy xulq-atvordan himoya qiladi, balki jamiyatda barqaror ijtimoiy muhit va sog‘lom psixologik holatni shakllantirishga yordam beradi. Umuman olganda, fuqarolar profilaktikasi jamiyat xavfsizligini ta’minlash, ijtimoiy moslashuvni kuchaytirish va insonlarning xulq-atvorini ijobiy tomonga o‘zgartirishning samarali vositasidir. Shu bois, ijtimoiy-psixologik jihatlarni hisobga olgan holda profilaktik dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish har bir davlat uchun ustuvor vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 16-iyuldagi PQ–5198-son Qarori “Prokuratura organlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan tasdiqlangan “Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo‘yicha kompleks dastur”, Toshkent, 2022-yil.
3. Jo‘rayev, B. Prokuror nazoratining huquqiy asoslari va uning zamonaviy yo‘nalishlari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
4. Sayfutdinov, R. Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirishda prokuratura organlarining o‘rni. – “Huquq va burch” jurnali, №4, 2021.